

Griffie

Commissie Ruimte en Milieu

Datum commissievergadering : -

DIS-stuknummer : 1650693
Behandelend ambtenaar : E.J.A.M. de Groot
Directie/bureau : Staten Griffie
Nummer commissiestuk : RM-1538
Datum : 18 februari 2010
Bijlagen : 1

Onderwerp:

Technische "knoppennotitie" bij dossier Burgerinitiatief megastallen

Voorstel van GS aan PS:

Europa paragraaf

Nee

Opmerkingen van het Presidium/Griffie:

Griffier van Provinciale Staten,
namens deze,

mr. drs. E.J.A.M. de Groot

Bijlage:

1. Bijlagen bij Technische knoppennotitie.

1. Notitie ten behoeve van: Commissie Ruimte en Milieu

Technische Knoppennotitie ten behoeve van de behandeling van het burgerinitiatief Megastallen-Nee in Provinciale Staten van 19 maart 2010.

1. Inleiding

Het jaar 2010 is een belangrijk jaar voor de aanpak van de kwaliteitsverbetering van het Brabantse platteland. Naast de Midterm Review van het Investeringsbudget Landelijk Gebied speelt de behandeling van het burgerinitiatief. In de intensieve veehouderij (i.v.) is het omgaan met de gezondheidsaspecten van essentieel belang geworden, tevens staat de sector voor de uitvoering van een aantal ingrijpende maatregelen op bedrijfsniveau.

Op 19 maart vindt de behandeling van het burgerinitiatief Megastallen-Nee door Provinciale Staten plaats. Vanuit de Statenwerkgroep Burgerinitiatief is gevraagd om feitelijke informatie rond de ontwikkelingen in de i.v.. Die informatie is in deze notitie verwerkt. Gezien de nauwe relatie met huidige ontwikkelingen rondom de Q-koortsproblematiek, is deze informatie in dit document meegenomen. Verder is aan een aantal toezeggingen invulling gegeven waarbij technische informatie toegezegd is aan PS.

De centrale vraag is hoe de ontwikkeling en schaalvergroting is te sturen naar de goede locaties.

Kern: Het gaat er om waar en onder welke voorwaarden er plaats is voor de i.v. in Noord-Brabant.

Deze notitie geeft een aantal richtinggevende “knoppen”. Deze knoppen geven mogelijkheden voor sturing. Daarbij is achtergrondinformatie gevoegd en zijn voor- en nadelen aangegeven.

2. Leeswijzer en verantwoording

In de notitie wordt kort ingegaan op de veranderende omstandigheden rond de i.v. van de laatste jaren. Daarna worden de knoppen behandeld, met bij iedere knop een korte uitleg van de huidige situatie en voor- en nadelen.

Voor geiten- en schapehouderij is een apart hoofdstuk 10 met knoppen opgenomen, in verband met de recente ontwikkelingen rond de Q-koorts. Er is een nauwe relatie met de overige te hanteren knoppen. Daarna komt nog een aantal andere onderwerpen aan bod, zoals de leegstand van gebouwen (11), monitoring (12) en handhaving (13).

De notitie sluit af met een overzicht van een aantal bijlagen. In de bijlagen zijn, naast veel gegevens, ook overzichten en een toelichting op relevante wet- en regelgeving opgenomen. De in de notitie genoemde rapporten zijn in de rapportenlijst opgenomen en ook beschikbaar via www.brabant.nl onder het burgerinitiatief. Tevens is voor iedere fractie een ordner gemaakt met een print van de in de lijst opgenomen rapporten.

De mogelijke knoppen:

Intensieve veehouderij.

Knop A. Integrale zonering:	blz. 7;
1. Laten vervallen	blz. 7;
2. Aanpassen	blz. 7;
3. Handhaven	blz. 8.

Knop B. Extensiveringsgebied:	blz. 8;
1. Invoeren “slot op de muur” gehele gebied	blz. 9;
2. Invoeren “slot op de muur” gedeelte gebied	blz. 9;
3. Geurnormering	blz. 10.

Voor regelingen zie knop G.

Knop C. Verwevingsgebied:	blz. 10;
1. Aanscherpen handleiding duurzame lokaties	blz. 11;
2. Beperking omvang bouwblok	blz. 12;
3. Sturing binnen bouwblok	blz. 12;
4. Geurnormering (gelijk aan onder extensivering)	blz. 10;

Knop D. Landbouwontwikkelingsgebied:	blz. 12
1. Wel, beperkt of geen nieuwvestiging	blz. 13;
2. Aanpassing / uniformering bouwblok grootte	blz. 14;
3. Sturing binnen bouwblok	blz. 14;
4. Bevriezen / Schrappen LOG's	blz. 14;
5. Uitkopen burgers	blz. 15;
6. Turnkey-LOG	blz. 16;
7. Turnkey-lokatie	blz. 16.

Knop E: Verbod gemengde bedrijven

Knop F: Herinvoeren compartimentering

Knop G: Inzet regelingen	blz. 17;
1. Wijziging Beëindigingsregeling Intensieve Veehouderij	blz. 18;
<i>(o.a. Uitbreiden werkingsgebied, permanente openstelling, hogere vergoeding, looptijd beëindiging)</i>	
2. Wijziging Verplaatsingsregeling Intensieve Veehouderij	blz. 19;
<i>(o.a. hoogte vergoeding, uitbreiding werkingsgebied, regeling vervallen en aankopen vanuit grondbank).</i>	
3. Ruimte voor Ruimte (geen knop)	blz. 20;
4. Buitengebied in Ontwikkeling (geen knop)	blz. 20.

Geiten- en schapehouderij

Knop H: Definitie voor niet-grondbonden bedrijf	blz. 22;
1. Handhaven huidige definitie	blz. 22;
2. Veranderen van definitie	blz. 22;

Knop J: hanteren afstandsmaat tot bevolking	blz. 23;
1. Geen afstandsmaat	blz. 23;
2. Afstandsmaat 500 meter	blz. 24;
3. Afstandsmaat 1000 meter	blz. 24;
4. Afstandsmaat 2000 meter	blz. 24;

Knop K: Omgang met huidige bouwstop	blz. 24;
1. Stopzetten bouwstop	blz. 24;
2. Nieuwe bouwstop	blz. 25;
3. Doorzetten bouwstop in Verordening ruimte	blz. 25;

Knop L: Maatregelen in Provinciale Milieuverordening	blz. 26;
1. Opslag van mest	blz. 26;
2. Verwerking van mest	blz. 26;
3. Afsluiten van stallen, ventilatie en luchtzuivering	blz. 27;
4. Permanent geiten en schapen op stal	blz. 27;

Overige onderwerpen:

Komende leegstand	blz. 27;
Luchtwassers	blz. 27;
Monitoren	blz. 28;
Handhaven	blz. 28;
Opsomming Bijlagen	blz. 29;
Lijst Afkortingen	blz. 29.

Verantwoording

De notitie is samengesteld op basis van de ervaringen opgedaan in de uitvoering van de reconstructie. Daarnaast is gebruik gemaakt van een groot aantal rapporten die de laatste jaren verschenen zijn rond de i.v.. Met een aantal deskundigen is in een tweedaagse werksessie verkend welke mogelijkheden tot sturing er zijn en welke de daarbij behorende knoppen zijn. Een werkgroep van een viertal gemeenten heeft de mogelijkheden voor de sturing in het verwevingsgebied verkend. De resultaten van de werksessie en de werkgroep zijn verwerkt in deze notitie. Voor de feiten is gebruik gemaakt van de door de provincie en andere instituten (o.a. LNV, CBS en LEI) uitgevoerde monitoring en de eerder genoemde rapporten.

3. Veranderende omstandigheden

In 2005 zijn de reconstructieplannen vastgesteld. Als startpunt wordt hier het motief vanuit de Reconstructiewet gegeven:

Artikel 4 Reconstructiewet:

“Ter bevordering van een goede ruimtelijke structuur van de concentratiegebieden, in het bijzonder met betrekking tot landbouw, natuur, bos, landschap, recreatie, water, milieu en infrastructuur, alsmede ter verbetering van een goed woon-, werk- en leefklimaat en van de economische structuur, vindt in deze gebieden een reconstructie plaats op grond van deze wet.”

De in de wet opgenomen definities van de verschillende zones zijn opgenomen in bijlage 3.

Hoofddoelen op basis van artikel 4 Reconstructiewet in relatie tot de i.v. zijn onder andere:

- Verbeteren ruimtelijke en economische structuur landbouw;
- Verbeteren leefbaarheid;
- Verbeteren van de milieukwaliteit (onder andere vermindering ammoniakemissie);
- Verminderen aantal (ernstig) geurgehinderden;
- Realiseren goed woon- en leefklimaat.

Deze doelen sluiten aan op de ontstane disussies over onder andere (volks)gezondheid en fijnstof.

Wat wordt er al gedaan om die doelen te bereiken, toegespitst op de i.v.:

- Stimuleren afwaartse beweging van kwetsbare functies (wonen en natuur) door:
 - Verplaatsen bedrijven naar Landbouwontwikkelingsgebieden (LOG's);
 - Beëindigen bedrijven in Extensiveringsgebieden;
 - Tegengaan ongewenste ontwikkelingen in Extensiveringsgebied;
 - Intrekken lege milieuvergunningen in Extensiveringsgebied.
- Ruimte scheppen voor ontwikkeling in LOG's en op duurzame lokaties in verwevingsgebieden;
- Stimuleren ontwikkeling LOG's;
- Stimuleren duurzaamheid op gebieds- en op bedrijfsniveau.

Door een concentratie van de i.v.-activiteiten in de LOG's en op duurzame lokaties in de verwevingsgebieden wordt:

- een goed toekomstperspectief geboden aan de bedrijven;
- onder gelijktijdige vermindering van emissies een algehele vermindering van de milieudruk bevordert, in het bijzonder in de extensiveringsgebieden.
- een verbetering van de ruimtelijk kwaliteit van het buitengebied gerealiseerd.

Sinds het vaststellen van de reconstructieplannen zijn de omstandigheden veranderd. De kern van de belangrijkste veranderingen is hieronder aangegeven. Het afgelopen najaar is besloten om voorlopig geen herziening van de integrale zoneringsplannen te initiëren.

Gezondheid.

Zoönosen zijn dierziekten waar ook mensen ziek van kunnen worden. In de afgelopen 15 jaar zijn er in de veehouderij een 6-tal grote uitbraken van dierziekten geweest. Drie van deze dierziekten waren zoönosen (BSE, vogelgriep, Q-koorts). In de intensieve veehouderij is altijd sprake van een basis infectiedruk naar de omgeving. Naar de risico's voor de volksgezondheid ten gevolge van deze basis infectiedruk wordt op dit moment een landelijk onderzoek uitgevoerd. Wanneer sprake is van een uitbraak van een zoönose onder een veestapel, neemt de infectiedruk richting de bevolking sterk toe. Nieuwe uitbraken zijn moeilijk te voorspellen en te voorkomen. Het nemen van maatregelen om de infectiedruk, ook ten gevolge van nieuwe uitbraken, te beperken tot een acceptabel niveau is de uitdaging waar de sector en de (landelijke) overheid voor staan. Mede als gevolg daarvan is er de laatste jaren een maatschappelijk verzet (megastallen, intensieve dierhouderij) ontstaan rond de grootschalige ontwikkeling van de intensieve veehouderij. De uitbraak van de Q-koorts heeft dit proces sterk versneld. De maatschappij is erg bezorgd over de risico's van grootschalige veehouderij voor de volksgezondheid. Ziekten die een rol spelen zijn onder andere MRSA.

Fijnstof.

Ten tijde van het vaststellen van de reconstructieplannen was de problematiek rond fijnstof, met name de rol van de veehouderij daarin, nog amper bekend. Bij de zoneringsplannen kon daar toen geen rekening mee worden gehouden. Na vaststelling van de reconstructieplannen is, aanvullend op het MER, een onderzoek uitgevoerd naar de situatie in Noord-Brabant. Uit het onderzoek blijkt dat de fijnstofconcentraties in het extensiveringsgebied afnemen. De zoneringsplannen draagt bij aan de noodzakelijke terugdringing van fijnstof. In de LOG's zijn maatregelen nodig om overschrijdingen van de fijnstofconcentraties te voorkomen. Uit het onderzoek bleek ook dat op sommige plekken reeds overschrijdingen voorkomen. Dit was de aanleiding om de veehouderij op te nemen in het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL). Bestaande overschrijdingen door veehouderijen moeten worden opgeheven voor medio 2011.

Natura 2000¹

Natura 2000 heeft pas na het opstellen van de reconstructieplannen geleid tot een strengere aanpak voor heel Brabant. Tussen de betrokken partijen is een stikstofconvenant (zie agendastukken commissie RM d.d. 25 en 26 februari 2010) gemaakt dat zal moeten leiden tot een ammoniakreductie in Noord-Brabant. Tevens loopt op dit moment een landelijk traject om tot een Programmatische Aanpak Stikstof te komen; een aanpak voor alle betrokken sectoren gericht op stikstofreductie in relatie tot de Natura 2000 instandhoudingsdoelen.

Ontwikkeling en schaalvergroting in de sector.

In de veehouderij is al geruime tijd sprake van een autonome afname van het aantal bedrijven. Het aantal bedrijven met intensieve veehouderij in Noord Brabant is volgens het CBS tussen 2000 en 2009 gedaald van 5.185 bedrijven naar 3.063 bedrijven.

De komende jaren gaat het echter sneller en wordt een halvering van het aantal varkens- en pluimveebedrijven verwacht. Dit wordt veroorzaakt door het feit dat veel van deze bedrijven nog niet voldoen aan de Europese normen voor dierenwelzijn, het besluit huisvesting (emissiearme stallen) en Natura 2000 (beheerplannen). Om te kunnen voldoen moet men technische maatregelen nemen en mogelijk ook de stallen aanpassen. Deze bedrijven moeten daarom uiterlijk 2013 investeren. Een deel van de bedrijven kan of wil deze investering niet meer doen. Een andere groep wil wel investeren. Ook zijn initiatieven bekend uit extensiveringsgebied.

De Rabobank² verwacht dat het aantal varkens landelijk niet zal veranderen en verwacht landelijk een daling van 8.200 varkensbedrijven in 2008 naar 4.200 bedrijven in 2015.

Sinds het opheffen van de compartimentering (1 januari 2008) is het aantal varkensrechten in Noord-Brabant met 6% toegenomen, het aantal pluimveerechten is gedaald met 0,3 %. Een verdere uitwerking en toelichting op de cijfers is opgenomen in bijlage 2.

Bij een uiteindelijk gelijkblijvende omvang van de intensieve veestapel in Noord-Brabant en de versnelde autonome schaalvergroting van de bedrijven zijn uiteindelijk veel minder locaties nodig. Dit zullen niet allemaal bedrijven van het formaat van wat men een megabedrijf³ noemt. Als vergelijking: als het houden van de totale, huidige veestapel van Nederland uit de i.v. alleen op megabedrijven van 500 Nederlandse Grootte- Eenheid (nge) zou plaatsvinden, zouden er ongeveer 1.000 varkensbedrijven en 400 pluimveebedrijven in Nederland overblijven⁴.

De toegevoegde waarde van de i.v. (primair, toelevering, verwerking, distributie) was in 2006: € 1.191 miljoen, naar verwachting is dit in 2020 € 1.170 miljoen⁵.

Het Landbouw Innovatie Brabant (LIB) verwacht in Noord-Brabant een halvering van het aantal arbeidsjaren in de intensieve veehouderijsector (primair); van 7.408 in 2006 naar 3.385 in 2020. Daarnaast verwacht het LIB in diezelfde periode een daling van 12.771 naar 9.839 arbeidsplaatsen in de toelevering, verwerking en distributie t.b.v. de intensieve veehouderij.

¹ Een nadere toelichting op Natura 2000 is opgenomen in Bijlage 5.

² Rapport Rabobank: Groeien met grenzen, De toekomst van de Nederlandse varkenshouderij, 2009.

³ De term megabedrijf is voor het eerst genoemd door de Raad voor het Landelijk Gebied (RLG) in het rapport "Buitenbeentjes en Boegbeelden" (2006). Het criterium wat men gekozen heeft is een economische bedrijfsomvang van meer dan 500 nge, gevestigd op één locatie. Alterra hanteert voor een megabedrijf een bedrijfsomvang van meer dan 300 nge.

⁴ Bron: Milieukundige en landschappelijke aspecten van megabedrijven in de intensieve veehouderij, MNP 2008.

⁵ Bron: Agribusiness Noord-Brabant, Rapport LIB, 2009.

Binnen de rundveehouderij in Noord-Brabant vindt, net als in de rest van Nederland, een schaalvergroting plaats. Bedrijven veranderen langzaam van karakter, van grondgebonden naar intensiever. Ook de geitenhouderij maakt een vergelijkbare ontwikkeling door en is de laatste jaren sterk gegroeid. Bij beide diersoorten komen in Noord-Brabant grootschalige bedrijven voor.

Financiën.

Toen de reconstructieplannen werden opgesteld waren er ruimschoots voldoende middelen beschikbaar voor een ambitieuze opzet van de plannen en de uitvoering. Gaandeweg het traject is dit, mede als gevolg van de economische situatie, echter steeds minder geworden.

4. KNOP A: Integrale Zonering

Handhaven, aanpassen of laten vervallen.

Vereisten uit de wet:

De reconstructiewet is nog steeds in werking. Het gedeelte over de planvorming geldt nog onverkort. In artikel 11 van de reconstructiewet is bepaald dat voor elk concentratiegebied reconstructieplannen worden vastgesteld en wat er in die plannen moet worden opgenomen. In ieder geval is dat de ruimtelijke indeling in landbouwontwikkelingsgebieden, verwevingsgebieden en extensiveringsgebieden. Kort gezegd de integrale zonering.

Knop A 1 : Laten vervallen

Het lijkt vast te staan dat zolang de reconstructiewet zijn gelding heeft men dient te beschikken over reconstructieplannen met daarin opgenomen de integrale zonering. Vraag is wat er zou gebeuren indien de reconstructieplannen worden ingetrokken terwijl de wet deze plannen nog steeds vereist. Een concrete sanctie op het niet nakomen van de verplichtingen uit de wet is hierin niet opgenomen. Aangezien de integrale zonering een zodanig wezenlijk onderdeel van de reconstructiewet c.q. reconstructieplannen vormt ligt het niet voor de hand dat deze ingetrokken kan worden zolang de reconstructiewet van kracht is.

De begrenzing van de integrale zonering is via het reconstructieplan aangewezen voor planologische doorwerking. Dit betekent dat de gemeenten deze begrenzing één op één in hun bestemmingsplannen over moeten nemen én dat hiertegen in de bestemmingsplanprocedure niet meer kan worden opgekomen.

Het laten vervallen van de integrale zonering betekent tevens dat de planologische doorwerking wegvalt. Elke alternatieve begrenzing kan dan opnieuw tot en met de Raad van State ter discussie gesteld worden. Verval van zonering laat tevens de zekerheid verdwijnen voor zowel de ondernemer als de burger met betrekking tot de geldende mogelijkheden en bescherming.

Knop A 2: Aanpassen

De huidige situatie met betrekking tot de integrale zonering is dat deze bij nader inzien mogelijk niet op alle plaatsen voldoet. Er is sprake van dat de LOG's te ruim zijn begrensd, delen zijn niet te ontwikkelen in verband met de aanwezigheid van andere functies zoals wonen of natuur. Delen van het verwevingsgebied blijken bij nader inzien niet geschikt voor de doorontwikkeling van de i.v. en hadden eigenlijk als extensiveringsgebied aangewezen moeten worden. Er zijn enclaves als verwevingsgebied aangewezen. Dit wekt de verwachting dat er ontwikkelingsmogelijkheden zijn terwijl de aard van het omliggend gebied zich hiertegen verzet. Op sommige plaatsen had beter een groter extensiveringsgebied aangewezen kunnen worden of is dat ten onrechte helemaal achterwege gebleven. De vraag rijst dan of een aanpassing van de integrale zonering voor de hand ligt.

Voordelen aanpassing:

- Het voordeel van een aanpassing is dat de zonering beter afgestemd wordt op de doelen die men wil bereiken.
- Het draagvlak voor de ontwikkelingen binnen de zonering wordt vergroot als alle betrokkenen achter de vastgestelde begrenzing staat.

Nadelen aanpassing:

- Het nadeel van een aanpassing is dat dit een langdurig traject is (3 tot 4 jaar) met een zeer onzekere afloop omdat tegen een aangepaste zonering beroep open staat bij de Raad van State.
- Aanpassing is vanwege het langdurige traject en vanwege de verplichte betrokkenheid vanuit de streek een dure operatie en gaat ten koste van de uitvoering
- Aanpassing geeft juridische problemen met betrekking tot de vraag wat er in de overgangssituatie moet gebeuren en hoe bestaande rechten gerespecteerd moeten worden.
- Aanpassing kan leiden tot planschadeclaims waarvan de hoogte op voorhand niet is in te schatten.

Op grond van onder andere het bovenstaande is het afgelopen najaar besloten geen herziening van de integrale zonering te initiëren, maar hiertoe eventueel pas te besluiten als bij de behandeling van de Midterm Review of bijvoorbeeld de besluitvorming rond Natura 2000 daartoe aanleiding ontstaat.

Knop A 3: Handhaven

Indien de integrale zonering thans niet aangepast wordt maar gehandhaafd, blijven de hierboven gesignaleerde problemen zich voordoen en is het de vraag of er door aanpassingen van het beleid oplossingen mogelijk zijn. Hieronder zal per zone worden aangegeven welke mogelijkheden zich aandienen.

Voordelen:

- Geen lange wijzigingsprocedure reconstructieplan.
- Geen onduidelijkheid in verband met overgangstermijnen.

Nadelen:

- Accent bijsturing op instrumentarium met maatwerk en handhaving.

5. KNOP B: Extensiveringsgebied

Huidige situatie

De oppervlakte van het extensiveringsgebied is ca. 205.000 ha, incl. de natuurgebieden, zonder steden en dorpen (deze laatste vallen buiten de reconstructiewet). Het extensiveringsgebied is onderverdeeld in extensiveringsgebied natuur (rond natuur) en extensiveringsgebied overig (rond wonen).

Op 1-1-2005 waren er 2410 bedrijven met meer dan 2,5 nge IV in extensiverings (natuur en overig) en stedelijk gebied. In de periode tot 1-1-2010 zijn er 480 bedrijven gestopt. Van die 2410 bedrijven zijn er 1506 bedrijven die zich niet ontwikkeld hebben in de IV, 261 bedrijven zijn gegroeid, waarvan 140 met meer dan 10 NGE en 643 bedrijven zijn minder IV gaan houden (en 480 houden géén IV meer). Netto resultaat is 3% afname in NGE voor IV in het extensiveringsgebied ten opzichte van 2005.

Samenvattend: Er is een beperkte afname van IV-bedrijven. Op bedrijfsniveau is er nog groei.

In vergelijking met andere provincies is vooral in Brabant, naast een ruime begrenzing van extensivering natuur⁶, ook extensiveringsgebied rond woonfuncties⁷ aangewezen.

De (wettelijke) doelstelling met betrekking tot extensiveringsgebied is: uitbreiding, hervestiging en nieuwvestiging van in ieder geval i.v. onmogelijk maken. Hervestiging en nieuwvestiging vinden in de praktijk binnen extensiveringsgebied niet plaats.

Wat wel plaatsvindt is het benutten van het bestaande bouwblok. Bestaande rechten worden gerespecteerd. Dat wil zeggen dat een bestaand bouwblok ook in het nieuwe bestemmingsplan wordt opgenomen en dat, voor zover dat milieutechnisch is toegestaan, deze bouwblokken worden opgevuld met nieuwe stallen.⁸ Uit de monitoring blijkt dat dit ook daadwerkelijk het geval is. Na de inwerkingtreding van de reconstructieplannen in juli 2005 is er, naast een daling van 13% in NGE's, sprake van een groei van 10% van de totale omvang aan intensieve veehouderij in het extensiveringsgebied.

Vanwege het feit dat er in extensiveringsgebied nog steeds sprake is van groei worden doelstellingen met betrekking tot vermindering van ammoniakuitstoot, terugdringen geurghinderden, ontstening, landschapsverbetering e.d. onvoldoende gehaald.

Om de doelen te bereiken en de ongewenste ontwikkelingen een halt toe te roepen zijn er ruimtelijk gezien de volgende mogelijkheden.

Knop B 1: Alsnog invoeren van het "slot op de muur" voor het gehele extensiveringsgebied.

Voordelen:

- Voordeel is dat geen enkele uitbreiding, ook niet binnen het vigerend bouwblok, mogelijk is en daarmee kan groei van de intensieve veehouderij in extensiveringsgebied grotendeels worden voorkomen. Dit schept duidelijkheid⁹.
- Een tweede voordeel is dat de afwaartse beweging een impuls krijgt omdat er geen ruimte meer is om het "nog een tijdje uit de te zingen".
- Groot doelbereik.
- De invoeringstermijn kan relatief kort zijn omdat de maatregel via de verordening ruimte ingevoerd kan worden.

Nadelen:

- Het grote nadeel is het ontbreken van draagvlak binnen de sector. Men komt dan immers terug op gemaakte afspraken met betrekking tot het respecteren van bestaande rechten.
- Een ander nadeel is de mogelijke financiële consequenties in de vorm van planschadevergoedingen. Het risico is niet erg groot omdat een groot deel van de bedrijven intussen ook al 5 jaar van zijn rechten gebruik heeft kunnen maken en dit niet heeft gedaan. Toewijsbare claims zijn niet uit te sluiten (zie bijlage 5)

Knop B 2: Invoeren van het "slot op de muur" voor een gedeelte van het extensiveringsgebied

Indien de huidige integrale zonering wordt gehandhaafd kan bij het gedeeltelijk invoeren van "het slot op de muur" alleen gedacht worden aan een onderscheid tussen extensiveringsgebied natuur en overig. Dit onderscheid is in de zonering aangebracht. Elke andere differentiatie betekent een aanpassing van de begrenzing

⁶ Extensiveringsgebied natuur is meer dan alleen de 250 meterzone uit de Wet ammoniak en veehouderij (Wav).

⁷ Extensiveringsgebied overig is vooral aangewezen i.v.m. bescherming burgers tegen geurhinder.

⁸ Bouwblokken uit zogenaamde oude plannen (vóór 1992) waar eerst het slot op de muur gold krijgen na de uitspraken van de Raad van State over de reconstructieplannen ook een bouwblok op maat zodat daar ook fysieke ruimte zit.

⁹ In de bijlage 5 is een tekening opgenomen van de werking van "respecteren bestaand bouwblok" en "slot op de muur".

Afwaartse beweging vanuit extensiveringsgebied overig betekent het verminderen van het aantal mensen wat dicht bij een i.v. woont, het terugdringen van het aantal geurghinderden en extra mogelijkheden voor uitbreiding van woonbebouwing aan de kernranden. Zeker gezien de gezondheidsdiscussie ligt de urgentie in het extensiveringsgebied overig (rond wonen) het hoogst. Naast de onder 1 genoemde voor- en nadelen

- Er is ook bij een “gedeeltelijk” slot op de muur nog steeds sprake van doelbereik zij het minder dan wanneer dit voor het gehele extensiveringsgebied zou gelden¹⁰.
- Draagvlak binnen de sector zal er niet zijn maar het is wel beter uit te leggen omdat de bestaande rechten in het “echte” buitengebied niet aangetast worden en het vanuit het gezondheidsaspect goed te onderbouwen is.
- Signaal doelen rond natuur minder belangrijk dan rond wonen.

Voor planschadeclaims geldt hetzelfde als hierboven vermeld. In de kernranden zijn wel meer mogelijkheden om eventuele schadeclaims middels aankoop af te doen.

Knop B 3: Geurnormering.

Geurnormering kan een bijdrage leveren aan het sturen van een ontwikkeling van veehouderij in het buitengebied in het kader van gezondheid. Deze knop kan ook een bijdrage leveren aan het versterken van de afwaartse beweging rond kernen en daarmee het bereiken van het reconstructiedoel “afname aantal geurghinderden” in kernen. De gemeente is bevoegd gezag voor de Wet geurhinder en veehouderij en daarmee is de knop in handen van de gemeenten. De wet is zo opgezet dat de gemeente met eigen normen sterk kan sturen op de ontwikkelingen van de intensieve veehouderij in het gebied. Geurnormen kunnen gebiedsgericht ingezet worden met striktere normen in bijvoorbeeld extensiveringsgebieden en ruimere normen in de LOG's. De provincie kan een regisserende en bemiddelende rol spelen. Sturing op geur levert ook voordelen op voor fijnstof, ammoniak en daarmee indirect aan gezondheid.

6. KNOP C: Verwevingsgebied

Huidige situatie

De oppervlakte van het verwevingsgebied bedraagt ca. 88.000 ha. Het aantal vergunde locaties is 5100, waarvan circa 2300 gespecialiseerd zijn in dan wel als hoofdtak i.v. hebben. Van alle reconstructiezones liggen de meeste veehouderijbedrijven in het verwevingsgebied. De ontwikkelingen in het verwevingsgebied laten een netto toename van 6 % in NGE voor i.v. zien ten opzichte van 2005.

Knelpunten.

In verwevingsgebied doet zich een aantal knelpunten voor. Deze zijn o.a.:

- De begrenzing is op detailniveau mogelijk niet overal juist vastgesteld: doorontwikkeling van i.v. is om uiteenlopende redenen zoals de aanwezigheid van burgerbebouwing, recreatievoorzieningen of afstand tot natuur niet overal mogelijk en gewenst, terwijl de begrenzing en de bijpassende maatregel dit wel suggereert.
- Er zijn enclaves als verwevingsgebied gezoneerd (zie ook hierboven bij integrale zonering).
- De duurzaamheidstoets wordt niet overal consequent uitgevoerd en de daarvoor ontwikkelde handleiding wordt als niet voldoende onderscheidend beschouwd.
- Veel locaties worden als duurzaam aangemerkt waardoor op vele plaatsen ontwikkelingen tot 2,5 ha mogelijk zijn.
- Het reconstructieplan kent de mogelijkheid om in het geval van een duurzame locatie door te groeien naar 2,5 ha; gemeenten hebben dat via een wijzigingsbevoegdheid veelal in hun bestemmingsplan vertaald.

¹⁰ Het concentreren op afwaartse beweging vanuit extensiveringsgebied overig gaat mogelijk ten koste van de afwaartse beweging vanuit extensiveringsgebied natuur waar nadrukkelijk een provinciale doelstelling ligt.

- In de praktijk zijn er bouwblokken die volledig benut zijn met weinig aandacht voor landschappelijk inpassing.
- Op een bouwblok van 2,5 ha kan een bedrijf van 1500 zeugen gesloten gehuisvest worden, bij 2 bouwlagen (eventueel ondergronds) kan dit aantal nog toenemen¹¹
- Als gevolg van de ruime mogelijkheden in de verwevingsgebieden is de noodzaak en behoefte om zich in het LOG te (her)vestigen niet groot¹²
- In verwevingsgebied ontstaat (ook) weerstand tegen grootschalige i.v.
- Er is in sommige reconstructiegebieden geen verschil in ontwikkelingsmogelijkheden tussen het LOG en verwevingsgebied (beide 2,5 ha)

Knop C 1: Aanscherpen handleiding duurzame locaties

De reconstructieplannen (deel B) kennen als bijlage een handleiding duurzame locaties. Iedere uitbreiding in verwevingsgebied, ook als deze onder de 1,5 ha blijft, moest op grond van de reconstructieplannen getoetst worden aan deze handleiding. De handleiding bevat maar beperkt harde criteria¹³. De afweging is een beleidsmatige. Dit geeft aan de ene kant veel vrijheid om ontwikkelingen te sturen aan de andere kant vinden gemeenten het lastig om op grond van de criteria te concluderen dat een locatie niet duurzaam is. In bijlage 4 is de huidige werking rond de toekenning van de bouwblokvergroting weergegeven.

In de concept- verordening ruimte wordt voorgesteld dat in verwevingsgebieden uitbreiding is toegestaan tot een maximum van 1,5 ha op een *duurzame locatie*. De verordening zelf noemt ook de voorwaarden waaraan een toelichting voor een duurzame locatie moet voldoen. De aanvaardbaarheid van de ontwikkeling zowel vanuit milieuoogpunt als ruimtelijk oogpunt is daarbij de belangrijkste.

De handleiding duurzame locaties is geen rechtstreeks toetsingskader meer. De handleiding wordt alleen nog in de toelichting genoemd als zijnde een hulpmiddel om aan de voorwaarden uit de verordening invulling te geven.

M.a.w. als de verordening in werking is getreden, is hetgeen daarin is opgenomen bepalend voor de vraag of sprake is van een duurzame locatie en niet meer de handleiding duurzame locaties

Eerder is naar aanleiding van een notitie¹⁴ over de mogelijkheden van toepassing van de handleiding door een werkgroep bestaande uit vertegenwoordigers van enkele gemeenten en de provincie (RO en ECL) al geconcludeerd dat:

- harde criteria in een handleiding niet de gewenste oplossing bieden.
- gemeenten veel meer gebiedsgericht hun afwegingen moeten maken. De duurzaamheidstoets is een integrale omgevingstoets. Daarmee is de (gewenste) inrichting van de omgeving bepalend voor de vraag of ontwikkelingen van de betreffende i.v. moeten worden toegestaan.

¹¹ Ter vergelijking: in een LOG wordt voor de berekening van de benodigde milieuruimte uitgegaan van een bedrijf van 750 zeugen gesloten, zie ook bijlage 1.

¹² Dat bij de (her)vestiging in het LOG ook andere zaken een rol spelen wordt hieronder in 7 beschreven

¹³ De 250 meter zone uit de Wav, de GHS Natuur, GHS landbouw kwetsbare soorten overig en natuurontwikkelingsgebied zijn wel harde criteria

¹⁴ Notitie toepassing handleiding duurzame locaties, stuk RM-1450.

De ontwerp structuurvisie gaat hier ook van uit. Op de structurenkaart is vanuit regionaal schaalniveau aangegeven welk ontwikkelingsperspectief dominant is. Het kan daarbij gaan om *gemengd agrarisch gebied*, een gebied waarbinnen de agrarische functie vaak in samenhang met andere functies (in de omgeving) wordt uitgeoefend, of om *primair agrarisch gebied*, een gebied waar de agrarische productiestructuur versterkt wordt

Op lokaal niveau kan dit echter anders liggen. Binnen het gemengd agrarische gebied zijn ook sterke agrarische clusters aanwezig, onder andere voor i.v. die hun positie behouden. En rondom steden en natuur in primair agrarisch gebied is feitelijk het perspectief gemengd agrarisch gebied aan de orde.

In het kader van de nieuwe structuurvisie vraagt de provincie aan gemeenten om de ontwikkelingsperspectieven in overleg met de gebieds- en reconstructiecommissies verder uit te werken in de gemeentelijke structuurvisie en het bestemmingsplan buitengebied. De duurzaamheidstoets zoals hierboven omschreven kan dan binnen deze kaders gedaan worden omdat de ontwikkelingsperspectieven bekend zijn. De duurzaamheidstoets kan gekoppeld worden aan nader uit te werken gemeentelijke ontwikkelingsperspectieven.

Knop C 2: Beperking omvang bouwblokken in verwevingsgebieden

Eerder werd al aangehaald dat op een bouwblok van 2,5 ha een groot bedrijf gevestigd kan worden en dat bouwblokken van die omvang nagenoeg even groot zijn als de bouwblokken in een LOG.

Om de daarbij gesignaleerde knelpunten op te lossen kan overwogen worden de bouwblokken te beperken tot een maximum van 1,5 ha en slechts bij uitzondering middels ontheffing grotere bouwblokken tot maximaal 2,5 ha toe te staan.

Voordelen:

- Met de beperking tot 1,5 ha wordt het onderscheid met de LOG's groter en wordt een bijdrage geleverd aan de afwaartse beweging. Bedrijven die willen doorontwikkelen zullen minder geneigd zijn zich in verwevingsgebied te hervestigen en de bestaande bedrijven die aan het maximum zitten zullen eerder naar een LOG verplaatsen.
- De invoeringstermijn kan relatief kort zijn omdat de maatregel via de verordening ruimte ingevoerd kan worden.
- Juridische en financiële consequenties zijn niet te verwachten. Met name planschade zal achterwege blijven omdat de huidige mogelijkheden om de bouwblokken te vergroten afhankelijk zijn van het toepassen van een wijzigingsbevoegdheid en dat is volgens vaste jurisprudentie onvoldoende basis voor een planschade. Er is geen recht op 2,5 ha.

Nadeel:

- In de reconstructieplannen is steeds uitgegaan van een maximum van 2,5 ha mits de locatie duurzaam is, de zogenaamde "ja, tenzij" benadering. Het invoeren van een maximum van 1,5 ha met ontheffing voor 2,5 ha betekent een wijziging naar "nee, tenzij". Van aantonen dat iets niet duurzaam is verandert het in aantonen dat iets wel duurzaam is.

Knop C 3: Sturing binnen bouwblok.

Het beperken van het bouwblok tot 1,5 ha is een vrij grove methode om de omvang van de IV te reguleren. De omvang van het bouwblok zegt nog niet alles over de omvang van het bedrijf dat ter plaatse functioneert. Daarbij spelen ook zaken een rol als bebouwingsdichtheid (bijvoorbeeld 60%), maximale hoogte van de bebouwing (werken in één bouwlaag), afstanden tot perceelsgrenzen, omvang en afdwingbaarheid van landschappelijk inpassing (20% groen), e.d. Een ander punt is het maximale aantal dieren wat op een lokatie kan worden gehouden. Indirect kan hier richting aan worden gegeven.

Het is daarom de vraag of een regulering binnen het bouwblok van bebouwing en inpassing eveneens mogelijk is en bij zou dragen aan het oplossen van de genoemde knelpunten. Hieraan zitten nogal wat (juridische) haken en ogen.

7. KNOP D: Landbouwontwikkelingsgebied

De oppervlakte van het LOG bedraagt ca. 14.000 ha. Het aantal vergunde locaties is 1133, waarvan circa 600 gespecialiseerd zijn in dan wel als hoofdtak i.v. hebben. Naar schatting zijn er 750 geschikte locaties in de LOG's. Er zijn in totaal 48 LOG's. Het maximaal toegestane aantal nieuwvestigingen bedraagt 170. In 11 LOG's is geen nieuwvestiging mogelijk.

De ontwikkelingen in het landbouwontwikkelingsgebied laten een netto toename van 33 % in NGE voor i.v. zien ten opzichte van 2005.

Knop D 1: Wel, beperkt of geen nieuwvestiging.

In de Reconstructieplannen is het aantal nieuwvestigingen per LOG, dan wel reconstructiegebied benoemd (zie bijlage 1). Naar verwachting zal, gebaseerd op ervaringen uit de praktijk, het werkelijk te realiseren aantal veel lager zijn. Bij de inrichting is de, ook in de landbouwontwikkelingsplannen voor de LOG's, volgorde dat eerst gekeken wordt naar bestaande locaties, dan naar omschakeling en als laatste naar nieuwvestiging.

Voor een optimale inrichting van een LOG kan nieuwvestiging wenselijk zijn. Soms is in een LOG maar een beperkt aantal bestaande lokaties en is voor de afwaartse beweging in de omgeving nieuwvestiging noodzakelijk. Investerings voor duurzaamheid worden rendabeler als toekomstgerichte bedrijven meer in één gebied liggen, dan wanneer ze verspreid liggen (duurzame invulling van het LOG op gebiedsniveau).

Om locaties geschikt te maken moet de prijs aantrekkelijker worden gemaakt. Voor bestaande locaties kan dat bijvoorbeeld het slopen van de oude stallen zijn ten behoeve van de hervestiger. In verschillende LOG's gebeurt dit middels een gebiedsexploitatie waar de winst op nieuwe locaties ten goede komt van het verlies op bestaande locaties (vgl Graspeel).

Bij de uitgifte van locaties worden bestaande (en omschakel) locaties als eerste uitgegeven. Mocht er geen vraag zijn, dan worden de nieuwe locaties niet uitgegeven. Financieel is de kostprijs voor verplaatsers naar bestaande of nieuwe locaties dan gelijk. Dit systeem werkt onder voorwaarde dat het huidige actieve grondverwervingsbeleid wordt gecontinueerd.

Ingeschat wordt dat er nog circa 60 nieuwvestigingslocaties kunnen worden gerealiseerd in de LOG's, naast de al gerealiseerde locaties. Dit betekent concreet een feitelijke invulling van de helft van het maximale aantal in de de reconstructieplannen opgenomen nieuwvestigingslocaties. Mocht nieuwvestiging géén onderdeel meer uitmaken van de grondexploitatie, dan vermindert dat de inkomsten ten behoeve van het beschikbaar maken van bestaande locaties. Hierdoor kan de realisatie van de LOG's grote vertraging oplopen.

Het is, rekening houdend met de hierboven aangegeven punten, mogelijk om in nieuwvestiging te differentiëren. Er kunnen goede redenen zijn in een aantal LOG's nieuwvestiging te schrappen. Sommige zijn te klein, andere zijn zodanig gesitueerd dat nieuwvestiging milieutechnisch gezien of om ander redenen niet goed te realiseren is en in sommige gebieden is de behoefte aan nieuwvestiging te verwaarlozen. Het traject met bedrijven waar al verdergaande afspraken mee zijn gemaakt over nieuwvestiging moet in ieder geval worden voltooid.

Voordelen:

- De invoeringstermijn is relatief kort omdat de maatregel via de verordening ruimte ingevoerd kan worden middels het benoemen van de Log's waar geen nieuwvestiging mogelijk is.
- Naar de omgeving toe haalt men een stuk onzekerheid weg. Duidelijk wordt immers dat bestaande bedrijven nog wel kunnen groeien maar nieuwvestiging uitgesloten of beperkt is.
- Omdat de huidige Log's ook geen garantie bieden op nieuwvestiging is er geen sprake van planschade.

Knop D 2: Aanpassing/uniformering bouwblokgrrootte

In de verordening ruimte is het maximum van de bouwblokken voor de meeste LOG's bepaald op 3 ha. De reden hiervoor is dat een aantal reconstructieplannen geen maximum kende. Er zijn echter ook LOG's waar 2,5 ha c.q. 3,5 ha het maximum is. Gekozen zou kunnen worden voor een maximum van 3 ha in alle plannen zonder mogelijkheden voor verdere uitbreiding.

Voordelen:

- De invoeringstermijn kan relatief kort zijn omdat de maatregel via de verordening ruimte ingevoerd kan worden.
- Een voordeel is dat een stuk duidelijkheid geboden wordt als de mogelijkheden in ieder LOG identiek zijn
- Er ontstaat dan ook een onderscheid met verwevingsgebied zeker als daar het maximum in principe 1,5 ha zou worden.

Nadeel:

- Door een maximale maat is er geen groei meer mogelijk voor bedrijven die samen willen voegen. Bedrijven zullen meerdere locaties gaan exploiteren.

Knop D 3: Andere sturingsmiddelen

Hiervoor geldt hetzelfde als bij verwevingsgebied is beschreven. Er zijn wellicht andere methoden om binnen het bouwblok nog regulerend op te treden. Met name landschappelijk inpassing is hierbij een belangrijk item. Zie ook onder Knop C3.

Knop D 4: Bevriezen/schrappen LOG's.

Onder bevroren wordt het niet verder door de overheid actief ontwikkelen van een LOG verstaan.

Niet alle LOG's zijn even geschikt voor ontwikkeling. Een prioritering in LOG's is gemaakt via de versnellingskoers begin 2009. De inzet gaat naar de LOG's waar nu beweging in zit, de focus-LOG's.

Er zijn LOG's waar gemeente en/of provincie sterk op inzetten, LOG's die slapen en LOG's die zich geleidelijk ontwikkelen op soms alleen bestaande locaties.

De grote herschikking van de i.v. (AMvB Huisvesting, welzijnseisen, gezondheid, enz) vindt de komende jaren plaats. Voldoende ruimte voor verplaatsen en samenvoegen van bedrijven is daarvoor noodzakelijk.

Nadelen:

- Schrappen van een LOG vergt aanpassing van het reconstructieplan (zie ook onder 4 Integrale Zonering).
- De LOG's zijn iets van de lange termijn. Ook bestaande bedrijven kunnen zich daar meer ontwikkelen dan in verwevingsgebied. Is er te weinig ruimte in LOG's dan zullen de ontwikkelingen verspreid in het overige gebied plaatsvinden.

Voordeel:

- De mogelijkheid openlaten om op een later moment een LOG te ontwikkelen.
- De mogelijkheid nieuwvestiging blijft open, mits verantwoord ingezet.

Er zijn in heel Brabant 48 LOG's. In het ILG-contract is met het Rijk afgesproken dat er 32 zijn gerealiseerd op 1 januari 2014. De praktijk is dat er 34 praktisch zijn te ontwikkelen. De overige zijn secundaire LOG's, mini LOG's of slecht gelegen LOG's.

Mogelijkheid is om de actieve realisatie te beperken tot 34 LOG's (marge van 2 t.o.v. het ILG-contract). Deze LOG's blijken alle realiseerbaar conform de uitgangspunten van het betreffende Reconstructieplan (investeringen voor 1 januari 2014).

Knop D 5: Uitkopen burgers.

Zowel voor het voorkomen van een te hoge belasting van burgers in een LOG als een verbetering van de ontwikkelingsmogelijkheden van het LOG kan het zinvol zijn om, op vrijwillige basis, burgers uit te kopen.

Huidige situatie

Er is momenteel geen specifieke regeling. Een aantal gemeenten heeft aangegeven, met hulp van de provincie, een dergelijke regeling te willen ontwikkelen. Er is een inventarisatie gemaakt van het aantal burgerwoningen in LOG's. Een eerste inschatting geeft aan dat er in de actief te ontwikkelen LOG's ongeveer 1000 burgerwoningen staan.

Mogelijkheden

Er zijn twee redenen om burgerwoningen in een LOG op te kopen. Ten eerste om het waardeverlies van woningen in een LOG te compenseren en ten tweede om het aantal potentiële bezwaarmakers te reduceren. Om waardeverliezen te compenseren als gevolg van bestemmingswijzigingen is er een wettelijke mogelijkheid om een beroep te doen op planschade. Het aankopen van burgerwoningen om het aantal bezwaarmakers te reduceren en zo het vergunningstraject te versnellen, heeft alleen zin als daarmee aan de laatste bezwaarmaker(s) wordt tegemoet gekomen. Dit zal alleen in uitzonderlijke situaties het geval zijn. Het kan zin hebben middelen te reserveren voor specifieke situaties waar dit ook echt het ontwikkelingstraject versnelt. Bijvoorbeeld op plaatsen waar een enkele burgerwoning staat in de gunstigst gelegen delen van het LOG.

Effecten

Het effect van een algemene regeling voor het aankopen van burgerwoningen op een versnelling van de realisatie van de LOG's is naar verwachting miniem tot nihil. In specifieke situaties kan het met inzet van maatwerk helpen. Voor een individuele burger die gebruik kan maken van deze mogelijkheid is het effect groot.

Voordelen

- Met woninguitkoop wordt tegemoet gekomen aan wensen van bewoners van een LOG
- Betere ontwikkelingsmogelijkheden voor het LOG

Nadeel:

- Een vorm van woningruilbeurs kent organisatorisch en financieel vele valkuilen.

Juridisch en financiële consequenties

Er zijn geen juridische consequenties. Bij het alleen in specifieke situaties via maatwerk aankopen van burgerwoningen zijn de financiële consequenties te overzien. De woningen zullen gekocht moeten worden tegen marktaandeel zonder LOG en verkocht moeten worden als woningen in een LOG. Dit levert een verliespost per woning op, te vermeerderen met de rentelasten over de periode tussen aankoop en verkoop van de woningen. Opname van de kosten in de exploitatie is ook mogelijk.

Daarnaast is handhaving van het gebruik overeenkomstig de bestemming noodzakelijk.

Rol van de verschillende overheden.

De ontwikkeling van de LOG's is in eerste instantie een zaak van de betrokken gemeenten. De provincie ondersteunt¹⁵ de gemeenten bij de ontwikkeling en neemt in voorkomende gevallen, via een overeenkomst, deel aan de exploitatie van het LOG.

De ontwikkeling van een lokatie is in eerste instantie een zaak van de betrokken ondernemer. De provincie ondersteunt via mogelijke subsidies en de in de Reconstructiewet opgenomen coördinatie-regeling het vergunningstraject.

Knop D 6.: Turnkey-LOG.

Er zijn twee varianten denkbaar waarbij de provincie meer regie neemt. In de eerste variant "Turnkey-LOG" zorgt de gemeente voor de fysieke inrichting (landschap, infra- en nutsvoorzieningen) ondersteund vanuit het ILG budget. De Provincie maakt een inpassingsplan en zorgt daarmee voor het planologisch kader. Het LOG is daarmee operationeel. De ontwikkeling van locaties kan op meerdere manieren. Het kan aan de markt worden overgelaten of locaties kunnen actief ontwikkeld worden. In de tweede variant gaan we daar op in "Turnkey-locaties".

Knop D.7. Turnkey-locaties

De provincie neemt het initiatief voor verwerving in de LOG's. In een aantal gebieden is dit reeds ingezet via een traject met onderzoek naar locaties. De gemeente concentreert zich op de afwaartse beweging. In een LOG-contract worden beide sporen op elkaar afgestemd, middels concrete afspraken. De aanpak van infra- en nutsvoorzieningen zijn onderdeel van de afspraken in het contract. Als aanpassingen van infra- en nutsvoorzieningen nodig zijn is de gemeente hiervan de uitvoerder. De provincie maakt vervolgens een inpassingsplan. Het uiteindelijke resultaat is dat de locaties verworven zijn en planologisch de ontwikkeling van deze locaties is geregeld. Infra- en nutsvoorzieningen zijn aangepast (ILG-verplichting).

De uitgifte is vervolgens afhankelijk van de vraag. Omdat alles klaar ligt (ook financieel) wordt het LOG laagdrempelig.

8. Verbod gemengde bedrijven en compartimentering

Beide hieronder genoemde knoppen zijn niet gekoppeld aan een bepaalde zoning. Het tegengaan van gemengde bedrijven wordt door de GGD genoemd als één van de punten waarmee de situatie rond gezondheid kan worden verbeterd.

Het herinvoeren van de compartimentering voorkomt een verdere groei van het aantal dieren in het concentratiegebied Zuid (Oost- en Midden Brabant en Midden- en Noord-Limburg).

¹⁵ Zie voor een nadere beschrijving RM-1386, Commissievergadering 3 april 2009. (de zo genoemde Versnellingskoers).

KNOP E: Verbod gemengde bedrijven.

Op basis van het Bestand Veehouderij Bedrijven (BVB) zijn er in Brabant ongeveer 80 bedrijven met een vergunning voor pluimvee én varkens. Van beide diersoorten is de omvang minstens 2,5 NGE. Het aantal van deze bedrijven is ten opzichte van 2000 gehalveerd. De bedrijven zijn wel gemiddeld groter geworden.

Via het milieuspoor (Provinciale Milieuverordening (PMV)) kunnen instructieregels opgenomen worden ten aanzien van voorschriften, die verbonden kunnen worden aan een Wet Milieubeheer (Wm)-vergunning voor een gemengd bedrijf. Dit kan bijvoorbeeld gaan over het gescheiden huisvesten van dieren. Er is geen grondslag voor een algemeen verbod voor gemengde bedrijven.

Via het ruimtelijke spoor is een verbod op dergelijke gemengde bedrijven wel mogelijk. Motief daarbij is dan de volksgezondheid. Voor bestaande situaties kan er sprake zijn van mogelijke schadevergoedingen. Bij nieuwe situaties is dat niet het geval.

KNOP F: Herinvoeren compartimentering.

Zoals eerder aangegeven is het aantal dierrechten toegenomen in Noord-Brabant. Net na de vaststelling van de reconstructieplannen in 2005 is vanuit de Tweede Kamer het voorstel tot afschaffing van de compartimentering naar voren gekomen. In 2005 heeft het Landbouw Economisch Instituut (LEI) in opdracht van de provincie Noord-Brabant een prognose opgesteld van de te verwachten groei. De verwachting was toen dat in een periode van 10 jaar een groei van 5 tot 6 % plaats zou vinden. Deze groei heeft in de afgelopen twee jaar plaatsgevonden (zie ook bijlage 2).

Er is bij de afschaffing vanuit de reconstructieprovincies een poging gedaan tot afstel of uitstel maar dit heeft het niet gehaald.

9. Inzet regelingen (KNOP G)

Er is een aantal regelingen beschikbaar voor verplaatsing en beëindiging van i.v.-bedrijven. Het Rijk stelt middelen beschikbaar voor verplaatsingen (VIV) van bedrijven naar LOG's vanuit met het motief natuur. De overige verplaatsingen in de VIV en de BIV worden betaald door de provincie.

Wijzigingen van deze regelingen vormt ook een knop voor sturing.

Subsidieregeling Beëindigingsregeling Intensieve Veehouderij (BIV) 2008

Het hoofddoel van de BIV is om de ruimtelijke kwaliteit van extensiveringsgebieden te verhogen door het wegnemen van verspreid liggende (grote) bouwvolumes en om de ammoniakbelasting van voor verzuring gevoelige natuurgebieden terug te dringen. Met de BIV wenst de provincie tevens aan intensieve veehouderijen die door het provinciale milieu- en ruimtelijke ordeningsbeleid op slot zijn komen te staan en zich niet kunnen of willen verplaatsen, de kans te bieden om op een sociaal verantwoorde manier tot beëindiging over te gaan.

BIV 2008 (1^e tranche)

Voor de BIV is provinciaal geld (€ 11 miljoen) beschikbaar gesteld. Momenteel zijn er 25 bedrijven (van de in totaal 52 aanmeldingen) die (naar verwachting) gaan beëindigen. De totale gereserveerde subsidiekosten voor de BIV 2008 staat momenteel op ruim € 4 miljoen.

BIV 2010 (2^e tranche)

GS is voornemens om, na instemming van de Commissies R&M en B&M, per 15 maart 2010 de BIV-regeling opnieuw open te stellen voor een periode van zes weken. Het resterende bedrag (€ 6,5 miljoen) is tevens het subsidieplafond waarmee beoogd wordt om tot beëindiging te komen van 35 tot 40 bedrijven die aan de voorwaarden van de regeling voldoen.

Het gaat dan om bedrijven die gelegen zijn in “groene” extensiveringsgebieden, in “overig” extensiveringsgebied, voor zover ook gelegen binnen een zone van 250 meter rondom een voor verzuring gevoelig gebied, of een zeer kwetsbaar gebied als bedoeld in de WAV. Bedrijven (circa 30) gelegen in verwevingsgebied maar binnen deze WAV-zonering komen in tegenstelling tot de BIV 2008, wel in aanmerking voor deelname.

Veel veehouders beraden zich momenteel op de toekomst: nieuwe wet- en regelgeving zoals de AMvB-huisvesting en Natura 2000 stellen eisen aan de ammoniakuitstoot. Dit maakt investeringen in milieumaatregelen en/of bedrijfsverplaatsing noodzakelijk. Voor een aantal IV-bedrijven is dit niet haalbaar en resteert beëindiging van het bedrijf. Naar verwachting komen er daardoor aanzienlijk meer aanmeldingen voor de BIV 2010 in vergelijking met de BIV 2008.

Knop G 1: wijziging BIV

** Uitbreiden van het werkingsgebied*

De ligging is zeer bepalend. De bedrijven die gelegen zijn in ‘extensiveringsgebied natuur’ en ‘extensiveringsgebied overig’, voor zover ook gelegen binnen een zone van 250 meter rondom zeer kwetsbaar gebied als bedoeld in de WAV, komen in aanmerking voor de regeling. De beëindiging van deze bedrijven zou een aanzienlijke landschappelijke kwaliteitswinst realiseren vanwege ligging tegen natuurgebied/EHS. Van alle aanmeldingen van de BIV 2008 moest ongeveer de helft afgewezen worden op basis van hun ligging.

Uitbreiding van het toepassingsgebied van de BIV is mogelijk op de volgende manieren:

- i.v.-bedrijven in alle extensiveringsgebied toelaten in de BIV;
- bedrijven gelegen op 500 meter van de EHS toelaten in de BIV;
- ‘niet-duurzame’ locaties (ook gelegen in verwevingsgebied) toelaten in de BIV.

Deze aanpassingen resulteren mogelijk in een verdubbeling van het aantal deelnemers, hetgeen betekent dat het beschikbare budget moet worden verhoogd naar €13 miljoen.

** Permanente openstelling van de regeling*

De BIV 2008 en 2010 hebben een openstellingstermijn van zes weken. Door een permanente openstelling van de BIV wordt de deelnemers meer flexibiliteit gegund om zelf te beslissen wanneer ze willen overgaan tot beëindiging van hun bedrijfsactiviteiten. Door een subsidieplafond te hanteren is er geen risico dat er meer geld wordt uitgegeven dan beschikbaar is gesteld. Dit kan dan volgens het principe: Wie het eerst komt, wie het eerst maakt.

** Hogere vergoeding*

Door verhoging van de subsidie van 40% naar 50% van de gecorrigeerde vervangingswaarde zal de regeling financieel interessanter worden voor de deelnemers. Dit heeft per saldo een verhoging van minder dan 10% van het totale beschikbare budget tot gevolg. Zonder verhoging van het budget kunnen er minder veehouders meedoen.

**Looptijd van de tijd om te beëindigen*

In de huidige situatie van de regeling moeten bedrijven binnen 1 jaar na verlening van de subsidiebeschikking zijn beëindigd. Door de deelnemers meer tijd te gunnen kunnen deelnemers op een voor hen geschikter moment stoppen met hun activiteiten. Een permanente openstelling van de regeling lost dit probleem ook op.

** Opperlakte bijgebouwen*

De regeling stelt als voorwaarde dat alle gebouwen op de bedrijfskavel moeten worden gesloopt en dat maximaal 200 m² aan bijgebouwen mag worden behouden dan wel mag worden teruggebouwd.

Door het toestaan van een 'redelijke' oppervlakte aan bijgebouwen in relatie tot de landschappelijke kwaliteitswinst die gerealiseerd wordt, is de regeling flexibeler. Dit voorkomt praktische problemen als bijgebouwen die net niet voldoen aan de gestelde voorwaarde (max 200 m²) waarbij het (o.a. technisch) onhaalbaar is om deze gebouwen deels te slopen. De gemeente dient hiermee in te stemmen en toe te staan binnen het geldige bestemmingsplan.

VIV: Verplaatsingsregeling voor intensieve veehouderijbedrijven.

Werkwijze

Ondernemers met een bedrijf gelegen in extensiveringsgebied-natuur of in extensivering-overig binnen 250 meter van een voor verzuring gevoelig gebied kunnen zich aanmelden voor deelname. De provincie koopt de bedrijfsgebouwen en de ondergrond op de te verplaatsen locatie en betaalt een sloopvergoeding voor de bedrijfsgebouwen. Voorwaarden zijn onder andere dat de inplaatsingslocatie (vervangende locatie) door de provincie als duurzaam beoordeeld wordt en dat minimaal 80% van de productiecapaciteit verplaatst wordt. De deelnemer heeft recht op terugkoop van de ondergrond.

Resultaat

Vanaf de openstelling in 2003 tot nu toe (31-12-2009) zijn 28 verplaatsingen afgerond, 46 verplaatsingen in uitvoering en 23 verplaatsingen in voorbereiding (geaccepteerd voor deelname, nog geen overeenkomst getekend).

Van de 28 afgeronde verplaatsingen zijn 15 verplaatst naar een LOG en 13 buiten een LOG (verweving en tweemaal naar een locatie buiten de provincie).

Van de 46 verplaatsingen in uitvoering gaan 19 verplaatst naar een LOG, 12 buiten een LOG (verweving) en van de overige 15 is dit nog niet duidelijk.

Van de 23 verplaatsingen in voorbereiding is de nieuwe locatie nog niet bekend.

Verplaatsingstrajecten duren vaak 5 jaar of langer in verband met het vinden van een geschikte inplaatsingslocatie en het verkrijgen van de benodigde vergunningen.

Verwachtingen

Het beschikbare budget is belegd met de bedrijven die nu geaccepteerd zijn voor deelname. Er worden geen nieuwe aanmeldingen in behandeling genomen. De openstelling in 2005 heeft ca. 60 overeenkomsten opgeleverd, de openstelling in 2008 levert maximaal 20 overeenkomsten op. Als de bestaande regeling opnieuw opengesteld zou worden, zal naar onze verwachting de belangstelling lager zijn dan in 2008. Van de bedrijven in extensivering-natuur die in aanmerking komen, heeft een aanzienlijk deel deelname namelijk al eerder overwogen.

Knop G 2: Wijziging VIV

N.B. Omdat het bestaande budget voor de VIV vast ligt voor de afhandeling van de bestaande deelnemers, geldt voor de onderstaande aanpassingen als voorwaarde dat aanvullend budget beschikbaar dient te worden gesteld.

** Hoogte VIV-vergoeding:*

Een verhoging van de VIV-vergoeding leidt mogelijk tot een toename van de belangstelling. De ervaring laat echter zien dat de mogelijkheden om te verplaatsen bij de bestaande vergoedingensystematiek voor de meesten mogelijk is. Een klein aantal bedrijven haakt af vanwege problemen met de financiering. Een praktisch probleem is dat een verhoging waarschijnlijk geen goedkeuring krijgt van de EU.

** Uitbreiding van het werkingsgebied:*

Een paar keer per jaar krijgen we vragen van ondernemers met bedrijven op niet-duurzame locaties in verwevingsgebieden om deel te nemen aan de verplaatsingsregeling. Deze aanvragen worden niet in behandeling genomen. Openstelling van de verplaatsingsregeling voor deze bedrijven kan helpen om ongewenste ontwikkelingen te voorkomen. Aanvragers kunnen door toepassing van de hardheidsclausule in behandeling genomen worden.

** Gebiedsontwikkeling:*

Binnen projecten voor gebiedsontwikkeling kan op basis van ruimtelijke plannen geld beschikbaar worden gesteld voor verplaatsingen van bedrijven die in de knel komen conform de VIV-regeling. Het verdient aanbeveling om de verplaatsingsbudgetten uit verschillende projecten centraal vanuit één budget te beheren.

** Andere vorm van ondersteuning:*

De ondersteuning van een verplaatsing kan ook bestaan uit het (mede) ontwikkelen en aanbieden van geschikte nieuwe locaties en subsidieverlening aan duurzame investeringen op de nieuwe locatie, eventueel in combinatie met mogelijkheden voor groenfinanciering.

** Aankopen zonder VIV:*

De provincie kan ervoor kiezen om te verplaatsen bedrijven aan te kopen met middelen uit de grondbank in plaats van de VIV toe te passen. Daarvoor moet beleid worden ontwikkeld om bedrijven te selecteren die daarvoor in aanmerking komen met criteria ten aanzien van bijvoorbeeld de te bereiken milieuwinst en terugverdienmogelijkheden.

Hieronder wordt nog ingegaan op Ruimte voor Ruimte en op Buitengebied in ontwikkeling. Deze beide regelingen zijn geen knop.

Beleidsregel Ruimte voor Ruimte 2006

Werkwijze

In ruil voor een beëindiging van een i.v. en intrekking van fosfaatrechten wordt het recht op een bouwtitel verkregen. Dat recht kan aangewend worden op een locatie die voor de provincie planologisch aanvaardbaar is.

Resultaat

Vanaf 2002 tot en met 2009 zijn op basis van deze regeling aanvragen van particuliere ontwikkelaars voor 241 ruimte voor ruimte kavels gehonoreerd. In 2008 waren dat 27 kavels, in 2009 37 kavels. Per titel wordt minimaal 1.000 m² aan bedrijfsgebouwen voor de i.v. gesloopt en 3.500 kg fosfaatrechten uit de markt genomen.

Verwachting

Het jaarlijks aantal particulier ontwikkelde ruimte voor ruimte kavels zal in de komende jaren naar verwachting enigszins groeien in verband met het toenemende aantal bedrijven dat wil beëindigen.

Buitengebied in Ontwikkeling (BIO)

Werkwijze

De BIO is een rood voor groenregeling die een verruiming van functies in het buitengebied mogelijk maakt, bijvoorbeeld de ontwikkeling van een bouwkaavel. De netto-opbrengst van de ontwikkeling wordt geïnvesteerd in verbetering van de ruimtelijke kwaliteit in het buitengebied. Verplaatsing of beëindiging van een intensieve veehouderij wordt gezien als een verbetering van de ruimtelijke kwaliteit. De netto-opbrengst van de kavelontwikkeling dient in verhouding te staan tot de te bereiken ruimtelijke kwaliteitswinst. De behaalde ruimtelijke kwaliteitswinst is gelijk aan de vergoeding die de provincie voor de verplaatsing of beëindiging van het betreffende bedrijf volgens de BIV- of VIV-regeling geeft.

Resultaat

In het afgelopen jaar is door de provincie medewerking verleend aan de verplaatsing van 5 en de beëindiging van 4 i.v.- bedrijven op basis van deze regeling. Voor de financiering zullen 26 BIO-kavels ontwikkeld worden. In verschillende gemeenten zijn nog plannen voor beëindiging of verplaatsing van intensieve veehouderijen via deze regeling in voorbereiding.

Verwachting

De beleidsnota BIO wordt vervangen in het kader van de deregulering door een regeling in de Verordening ruimte fase 2. In overleg met gemeenten wordt een nieuwe regeling uitgewerkt.

Aanpassingen, effecten en consequenties

Een vervangende regeling waarbij de beëindiging of verplaatsing van intensieve veehouderijen wordt gefinancierd door de ontwikkeling van bouwkaavels voorziet in een behoefte van veel gemeenten. Er bestaat geen duidelijk beeld maar een plausibele aanname is dat daarmee jaarlijks ongeveer 10 bedrijven verplaatst of beëindigd worden. Daarbij moet in acht genomen worden dat ook de RvR-regeling de mogelijkheid biedt voor beëindiging van een intensieve veehouderij en dat de twee regelingen met hetzelfde doel elkaar kunnen beconcurreren.

10. Geiten- en schapehouderij

Het doel van de aanpak van de Q-koortsproblematiek is om een perspectief te schetsen dat uitzicht biedt op een maatschappelijk aanvaardbare geiten- en schapehouderij. Er moet een ruimtelijk en milieuhygiënisch beleid ontwikkeld worden dat dit mogelijk maakt. Volksgezondheid en het bijbehorende verzorgingsbeginsel zijn de toetsstenen voor deze aanpak. Een tweede toetssteen wordt gevormd door de impact op de plattelandseconomie. Toerisme, recreatie, verbrede landbouw en een gezond woon- en leefklimaat mogen niet te leiden hebben van de Q-koortsproblematiek. Dit heeft financiële gevolgen voor bepaalde ondernemers in de geiten- en schapehouderij en het is de vraag of zij in staat hun bedrijf aan te passen.

Er kan onderscheid gemaakt worden in twee fases: de huidige periode met Q-koorts en de fase daarna, zonder Q-koorts. Volgens deskundigen van het RIVM moet naar verwachting nog tot eind 2011 gerekend worden op humane ziektegevallen. Pas als de incidentie van ziektegevallen fors is afgenomen en er geen besmette bedrijven meer zijn, kan de volgende fase ingaan. Indien men een bepaalde rustpauze accepteert na het beëindigen van de Q-koortsproblematiek betekent dit dat naar schatting pas eind 2012 of halverwege 2013 een nieuwe koers ingezet kan worden. Deze nieuwe koers moet dusdanig robuust zijn dat eventuele nieuwe uitbraken vermeden dan wel snel opgelost kunnen worden.

Op 11 december 2009 is door PS een bouwstop afgekondigd voor de hele provincie, deze geldt tot 11 juni 2010. Er dient een besluit genomen te worden over deze bouwstop. De gezondheidsonderzoeken die momenteel door het Rijk worden uitgevoerd, komen eind 2010 en begin 2011 beschikbaar.

Deze onderzoeken moeten onder andere inzicht geven waar en onder wat voor omstandigheden er ruimte is voor geiten- en schapenbedrijven in relatie tot de volksgezondheid.

Voor de korte termijn moeten voor de provincie de volgende zaken geregeld worden:

1. Is de geiten- en schapenhouderij een intensieve vorm van landbouw?
2. Moet er een afstandsmaat gehanteerd gaan worden tussen geiten- en schapenbedrijven en de bevolking?
3. Hoe moet omgegaan worden met de huidige bouwstop die op 11 juni 2010 afloopt?
4. Wat voor maatregelen kunnen opgenomen worden in de Provinciale Milieuverordening?

Knop H: Is de geiten- en schapenhouderij een intensieve vorm van landbouw?

De definitie van een niet-grondgebonden veebedrijf (dat is een intensieve veehouderij) is een agrarisch bedrijf waarvan de productie niet in overwegende mate afhankelijk is van het voortbrengend vermogen van onbebouwde grond in de directe omgeving van het bedrijf. Deze definitie staat in de Interim Structuurvisie en wordt al meer dan 20 jaar gebruikt. Deze titel heeft vergaande consequenties. Indien een geiten- of schapenbedrijf niet-grondgebonden is, is de regelgeving van de intensieve veehouderij van toepassing. Dit betekent onder andere geen nieuwvestiging of uitbreiding in extensiveringsgebieden, in verwevingsgebieden kan alleen uitgebreid worden op duurzame locaties en de landbouwontwikkelingsgebieden genieten de voorkeur voor vestiging en uitbreiding. Als het een grondgebonden bedrijf is, is uitbreiding en omschakeling in principe bijna overal mogelijk. De ZLTO heeft aangegeven dat, gegeven de huidige definities in de Interim Structuurvisie, circa eenderde van de geitenhouderijen als intensief betiteld kunnen worden; een situatie van een niet-grondgebonden agrarisch bedrijf. Tweederde van de bedrijven zou wél grondgebonden zijn. Het onderscheid is niet kwantitatief onderbouwd. Het betekent niet dat de geiten buiten rondlopen maar wel dat de meerderheid van het voer direct afkomstig zou zijn van gronden vlakbij het betreffende agrarische bedrijf.

De vraag die voorligt, is hoe aan gemeenten en ondernemers helderheid geboden kan worden ten aanzien van de titel wél of niet-grondgebondenheid. De productie van het veevoer moet geheel of in overwegende mate afkomstig zijn van grond in de directe omgeving van het bedrijf. Moet dat voer voor 60%, 75% of 90% betrokken worden van die gronden? Hoeveel voer kan via een mengvoerfabrikant betrokken worden: 10%, 20%, 40%? Op wat voor afstand moeten de gronden liggen waar het voer wordt geproduceerd: 500 meter, 1.000 meter, 3.000 meter, 10.000 meter? Moet dit jaarlijks geregeld worden met contracten die de gemeente te zien krijgt? Wat moet er gebeuren als in enig jaar niet wordt voldaan aan de vereisten van de definitie? Moet de gemeente elk jaar handhavingsacties gaan ondernemen? Moet de ondernemer zelf actie ondernemen? Wat moet er gebeuren als er enkele jaren sprake is van strijdig gebruik? Hoe weet een ondernemer van te voren of zijn bedrijf met zijn voercontracten wel of niet-grondgebonden is? Na hoeveel jaar heeft de Raad van State voldoende uitspraken gedaan zodat partijen weten waar ze aan toe zijn?

Knop H1: handhaven huidige definitie voor niet-grondgebonden bedrijf

Voordeel

- Circa tweederde van de geitenhouderij blijft daardoor grondgebonden en dit vindt de sector van belang voor hun imago.
- Continuïteit van beleid.

Nadeel

- Geitenhouderij is in beweging, op termijn wordt bedrijfsvoering/voermanagement steeds meer intensief waardoor bedrijven alsnog intensief zullen worden en het imagovoordeel verdwijnt.

- Grote onduidelijkheid voor gemeenten bij opstellen bestemmingsplan: nauwelijks handhaafbaar, nauwelijks toetsbaar, veel regelzucht.
- Ondernemers kunnen van grondgebonden plotseling omswitchen naar niet-grondgebonden en dat heeft forse gevolgen voor toegestaan gebruik en uitbreidingsmogelijkheden.
- Veel rechtszaken om helderheid te krijgen

Knop H2: veranderen van definitie

Een mogelijkheid is de definitie te vervangen door: “niet-grondgebonden agrarische bedrijfsvoering:

een agrarische bedrijfsvoering die hoofdzakelijk in gebouwen plaatsvindt”. Dit voorstel sluit aan bij een landelijk voorstel dat al door meerdere provincies is overgenomen.

Voordeel

- Nauwelijks rechtszaken want de definitie is zeer duidelijk.
- Controleerbaar en toetsbaar door gemeenten.
- Ondernemer weet direct waar hij aan toe is.

Nadeel

- Vrijwel alle geitenhouderijen zijn dan intensief en dat willen ze niet.

KNOP J: Moet er een afstandsmaat gehanteerd gaan worden tussen geiten- en schapenbedrijven en bevolking?

Het RIVM heeft in haar advies aan de overheid in een brief van 4-12-2009 als een van de strategieën, om de blootstelling aan de uitstoot van Coxiellabacteriën te beperken, voorgesteld een zekere afstand aan te houden tussen geiten- en schapenbedrijven en woonkernen. Het is een preventieve maatregel die ook van belang is voor het inperken van andere zoönosen. Het RIVM kan niet inschatten wat die afstand zou moeten zijn maar verwijst naar Duitsland waar (soms) een afstand van 500 meter wordt gehanteerd. De afstand tussen woonhuis en besmette geitenbedrijven is één van de factoren die bij de transmissie van dier naar mens een rol speelt.

Het RIVM heeft in 2008 bij Helmond onderzoek gedaan om te zien in hoeverre het risico op Q-koorts afneemt met toenemende afstand tussen woonhuis en een besmet bedrijf. Hun conclusie was onder andere dat mensen die binnen een afstand van 2 km tot een besmet geitenbedrijf wonen een sterk verhoogd risico op Q-koorts hadden; op een afstand van meer dan 5 km was het risico laag. Het onderzoek kende echter ook duidelijke beperkingen zodat betere conclusie is of nuanceringen nog niet gegeven konden worden. In Duitsland zijn tussen 1947 en 1999 40 uitbraken gedocumenteerd waarvan er 24 toegeschreven zijn aan schapen. Bij een van de grootste Q-koortsuitbraken in Duitsland in 2005 leverde een wetenschappelijk onderzoek onder de bevolking tenminste 331 humane besmettingen op. Er was sprake van één bron met Q-koortsbacteriën. Bijna 12 % van de bewoners binnen 50 meter raakte besmet, op 350-400 meter bleek nog 1,3% besmet te zijn. Het onderzoek beperkte zich tot bewoners in straal van 400 meter van de infectiebron.

Bij een voorlopige stand van zaken bij Q-koortsuitbraken in het voorjaar van 2008 in Duitsland zijn verschillende gevallen van Q-koorts op korte afstand van infectiebronnen door het Robert Koch-Instituut gedocumenteerd. Er werd geconstateerd dat zich binnen een afstand van 500 meter van een infectiebron zich verhoudingsgewijs veel humane ziektegevallen voordeden. Ze hadden alle betrekking op schapen die lammerden in de open lucht.

Circa de helft van alle geitenbedrijven in Brabant ligt op minder dan 500 meter van bebouwingsclusters. Circa 80% ligt op minder dan 1 kilometer en slechts 2% bevindt zich op meer dan op meer dan 2 kilometer van de bebouwde kom. Het hanteren van een afstandsmaat kan een tijdelijke maatregel zijn.

Indien vaccinatie van dieren echt effectief is, zou de afstandsmaat kunnen komen te vervallen. Een bijzondere consequentie is dat geiten- en schapenbedrijven in een zone komen te liggen waar geen ontwikkeling meer mogelijk is. Het lijkt wenselijk om deze bedrijven een uitplaatsingsregeling aan te bieden.

Knop J1: geen afstandsmaat hanteren

Voordeel

- Bedrijven kunnen zich blijven ontwikkelen

Nadeel

- Verhoogde kans op infectiedruk van bacteriën naar de bevolking.
- Onzekerheid of vaccinatie echt effectief is.

Knop J2: afstandsmaat van 500 meter

Voordeel

- De afstandsmaat is redelijk onderbouwd en daardoor verdedigbaar.
- Geeft tenminste minimale bescherming naar bevolking tegen infectiedruk.

Nadeel

- De helft van alle geiten- en schapenbedrijven kunnen niet meer uitbreiden.
- Er is behoefte aan een financiële regeling voor bedrijven die willen verplaatsen.

Knop J3: afstandsmaat van 1000 meter

Voordeel

- Geeft hogere bescherming tegen infectiedruk naar de bevolking

Nadeel

- De afstandsmaat is minder goed te onderbouwen.
- Circa 80% van alle geiten- en schapenbedrijven kunnen niet meer uitbreiden.
- Een verplaatsingsregeling wordt nog duurder.

Knop J4: afstandsmaat van 2000 meter

Voordeel

- Geeft nog hogere bescherming tegen infectiedruk.

Nadeel

- De afstandsmaat is nog minder goed te onderbouwen dan een maat van 1000 meter.
- Vrijwel de hele geiten- en schapensector kan niet meer uitbreiden en dit betekent grotendeels het einde van deze vorm van veehouderij.
- Een verplaatsingsregeling gaat over in een dure beëindigingsregeling.

KNOP K: Hoe moet omgegaan worden met de huidige bouwstop die op 11 juni 2010 afloopt?

Uiterlijk 11 juni 2010 dient de provincie een besluit te nemen hoe wordt omgegaan met de huidige bouwstop omdat op die datum de bouwstop afloopt.

Knop K1: stopzetten bouwstop

De bouwstop duurt formeel zes maanden. Indien de bouwstop afloopt, kan elk bedrijf, gegeven de vigerende bestemmingsplannen, weer doorgaan met uitbreiden en nieuwvestigen. N.B.: op dit moment is het niet toegestaan bedrijven te bevolken met nieuwe geiten en het is niet bekend of rond 11 juni dit Rijksbesluit wordt voortgezet.

Voordelen

- Ondernemers weten direct waar ze aan toe zijn en kunnen weer plannen maken.

Nadelen

- Uitbreidingen en nieuwvestigingen kunnen weer doorgaan op verkeerde locaties die, bij besmetting, een hoge infectiedruk op de omgeving veroorzaken met een verhoogde kans op humane ziektegevallen.

Knop K2: nieuwe bouwstop

De bouwstop kan niet verlengd worden; er kan wel met onmiddellijke ingang een besluit genomen worden de huidige bouwstop weer voor zes maanden van toepassing te verklaren. De provincie is dan wel verplicht alle reeds ingediende bouwaanvragen, die zijn aangehouden, te beoordelen of ze wel of niet verleend moeten worden.

Voordelen

- nieuwe risico's voor de bevolking worden vermeden.
- er kan gewacht worden op de resultaten van de uitgezette onderzoeken dat de basis vormt voor een nieuwe, goede aanpak.

Nadelen

- Ondernemers weten (nog) niet waar ze aan toe zijn en kunnen (nog) geen plannen maken.
- reeds ingediende bouwaanvragen kunnen verleend worden en dit kan leiden tot een verhoogd risico voor een hogere infectiedruk bij bebouwing.
- De nieuwe bouwstop loopt af op 11 december 2010. Nieuwe aanvragen moeten weer beoordeeld worden terwijl waarschijnlijk nog niet duidelijk is wat de gezondheidsonderzoeken hebben opgeleverd en of ze vertaald kunnen worden in RO-maatregelen.

Knop K3: doorzetten bouwstop in Verordening Ruimte

Nog vóór de afloop van de bouwstop kan een regeling worden opgenomen in de Verordening Ruimte die begin juni 2010 na een PS-besluit van start kan gaan. In dit voorstel kan een maat opgenomen worden voor een afstand tot de bebouwing waar geen vergunning mogelijk is (bijvoorbeeld 500 meter). Voor het gebied daarbuiten kan bijvoorbeeld alleen via een ontheffing van GS een vergunning worden afgegeven mits de nieuwe situatie niet leidt tot een verhoogd risico voor de bevolking. Het is mogelijk deze koers (afstandsmaat, GS-bevoegdheid) na de afloop van de Q-koortsproblematiek te veranderen.

Voordelen

- Er hoeven geen besluiten genomen worden over ingediende bouwaanvragen die mogelijk reeds verleend hadden moeten worden op een slechte locatie.
- Door het opnemen van een afstandsmaat naar de bebouwing wordt de kans op een hoge infectiedruk, verlaagd.
- Door de ontheffing voor een bouwvergunning bij GS te houden, is er een goede regionale borging voor bouwaanvragen en kan vermeden worden dat er zich lokaal hogere infectiekansen gaan voordoen.

- Zodra alle onderzoeken bekend zijn en ook bekend is of vaccinatie een afdoend middel is, kan alsnog een nieuwe koers ingezet worden zonder dat er onomkeerbare besluiten over vergunningen zijn genomen.

Nadelen

- Bedrijven die binnen de voorgestelde afstand vallen, worden voor tenminste enkele jaren op slot gezet.
- De bedrijven die op slot worden gezet, dienen een perspectief geboden te worden op uitplaatsing en hier zijn middelen mee gemoeid.
- Gemeenten raken hun autonomie kwijt voor bouwaanvragen voor geiten- en schapenhouderijen.

KNOP L: Wat voor maatregelen kunnen opgenomen worden in de Provinciale Milieuverordening?

Bij het bouwstopbesluit van PS op 11 december is ook aangekondigd dat onderzocht wordt of en hoe de Provinciale Milieuverordening ingezet kan worden om bepaalde veterinaire en hygiënemaatregelen door te voeren. Daarbij wordt aangesloten bij de strategieën die het RIVM heeft voorgesteld in haar brief van 4-12-2009 aan de overheid. Hierover heeft de provincie advies ingewonnen bij prof. Bruil van het Instituut voor Agrarisch Recht. De volgende onderwerpen staan op de lat.

- Knop L1. de opslag van mest.
- Knop L2. de verwerking van mest op het land.
- Knop L3. afsluiten van geitenstallen, voorschriften voor ventilatie en luchtzuivering
- Knop L4. permanent opstallen van geiten en melkschapen op bedrijven met meer dan 50 dieren.

Door Bruil is aangegeven dat deze maatregelen in de PMV kunnen worden opgenomen. Wel zijn er eisen aan de onderbouwing.

In alle gevallen kunnen via onderstaande knoppen de volgende standen gehanteerd worden:

- Stand 0: in het belang van de sector géén extra eisen opleggen, maar het effect van het landelijke beleid (inenting, vervoersverbod, etc) afwachten en pas in actie komen nadat duidelijk is hoe de Q-koorts zich in 2010 ontwikkeld heeft.
- Stand 1: in het belang van de volksgezondheid nu extra maatregelen gaan onderzoeken, zodat deze zodra dit mogelijk én noodzakelijk is, kunnen worden toegepast.
- Stand 2: in het belang van de volksgezondheid en het voorzorgsbegeinsel niet gaan wachten op onderzoeksresultaten maar nu al extra maatregelen inzetten.

Hieronder zijn de mogelijke standen per knop uitgewerkt:

Knop L! Opslag van mest

Sstand 0: niets regelen en rijksbeleid afwachten.

Stand 1: onderzoeken welke termijn van mestopslag voldoende is om bv 99 % van de Q-koorts bacteriën te vernietigen.

Stand 2: nu al uit voorzorg alle mest minimaal een jaar in een afgesloten opslag bewaren. Deze maatregel is makkelijk uitvoerbaar, de kosten zijn gering en de maatregel is af te dwingen via een aanpassing in de vergunning na aanpassing van de PMV. Deze maatregel is op korte termijn ook op vrijwillige basis haalbaar maar onzeker is of iedereen er aan meedoet en aan zal blijven meedoen.

Knop L2 Verwerking van mest.

Geitenmest is vaste mest, toediening op bouwland moet op basis van rijksbeleid al emissiearm uitgevoerd worden. Voor toediening op grasland zijn geen emissiearme technieken, deze zullen er hoogstwaarschijnlijk ook niet komen. De enige optie is om een toedieningsverbod op grasland in te stellen.

Stand 0: niets regelen en rijksbeleid afwachten.

Stand 1: onderzoeken hoe effectief het is als vaste mest op bouwland direct wordt ondergewerkt.

Stand 2: direct een verbod op toedienen van geiten en schapenmest op grasland invoeren. Deze maatregel is makkelijk uitvoerbaar en kost relatief weinig. De maatregel is af te dwingen via de PMV, of via een aanpassing door het Rijk van het Besluit gebruik meststoffen (Bgm). Bruil adviseert voor aanpassing van het Bgm. Indien het Rijk dit niet wil of talmt met de verandering, kan deze maatregel door de provincie opgelegd worden. Deze maatregel is op korte termijn ook op vrijwillige basis haalbaar maar onzeker is of iedereen er aan meedoet en aan zal blijven meedoen.

Knop L3 Afsluiten van stallen, mechanische ventilatie en luchtzuivering.

Dit is een belangrijke maatregel om de kans op infectiedruk sterk te reduceren. De voorgestelde maatregel is niet zonder meer toepasbaar. Er is eerst onderzoek nodig om deze stallen beschikbaar te krijgen; zodat ze als “beste beschikbare technieken” kunnen worden aangemerkt. Nieuwe bedrijven kunnen er mee aan de slag maar voor bestaande bedrijven is het gangbaar dat een overgangstermijn wordt gehanteerd die ze in staat stelt om bestaande stallen af te schrijven; in de regel is dat 8 tot 10 jaar. Uit oogpunt van volksgezondheid en het voorzorgsbeginsel is dat onwenselijk. Het onderzoek duurt naar verwachting minimaal 2 jaar. In het meest gunstige geval kunnen over 2 jaar nieuwe stallen op deze manier worden uitgerust, voor bestaande stallen duurt dat minimaal 10 – 12 jaar. Op de genoemde standen zijn (sub)varianten denkbaar:

- door subsidiëring bestaande stallen versneld laten omschakelen
- bij uitbreidingen de voorwaarde opnemen dat bestaande stallen direct worden aangepast

Stalaanpassingen zijn praktisch gezien nog niet uitvoerbaar en zullen waarschijnlijk gepaard gaan met aanzienlijke kosten. Omschakeling op vrijwillige basis is voorlopig niet haalbaar, afdwingen kan via de PMV of via de wet Milieubeheer.

Uitstel van het onderzoek (stand 1 v/d knop) leidt automatisch tot uitstel van de realisatie van deze maatregel. Ook als later voor stand 2 wordt gekozen, moet alsnog eerst onderzoek worden uitgevoerd.

Knop L4 Permanent geiten en schapen op stal houden.

In de praktijk worden de meeste geiten al binnen gehouden. Bij de vleeschaphouderij is dit niet gangbaar, hier worden de dieren alleen rond het aflammeren binnengehouden. Deze maatregel is voor de meeste bedrijven relatief makkelijk uitvoerbaar. Bij met name vleeschaphouderij zal deze maatregel leiden tot extra kosten in verband met voederwinning, mestopslag en mesttoediening.

Stand 0: niets regelen en rijksbeleid afwachten.

Stand 1: onderzoeken hoe effectief het is om dieren op stal te houden.

Stand 2: via de PMV kan dit dwingend worden voorgeschreven. Bij geitenhouderij is dit op vrijwillige basis al op korte termijn af te spreken maar onzeker is of iedereen er aan meedoet en aan zal blijven meedoen.

11. Overige onderwerpen

Leegstand

Naar verwachting gaat minimaal de helft van de bedrijven stoppen de komende jaren. Dat wil overigens niet automatisch zeggen dat daarmee ook meer dan 50 % van de bedrijfsgebouwen leeg komt te staan. De Regeling beëindiging veehouderijbedrijven (Rbv) leert dat nog altijd bijna 40% van de bedrijfsopstallen blijft staan voor ander gebruik.

**Mogelijkheden?*

Het voorkomen van strijdig gebruik van bedrijfsgebouwen is een zaak van goede handhaving. Daarnaast blijft bedrijfsbeëindiging in de i.v. binnen de beleidsregeling Ruimte voor Ruimte ook de komende jaren mogelijk, voor zover het geen duurzame locatie betreft. Ook is er nog de BIV.

** Effecten?*

Beëindiging via Ruimte voor Ruimte heeft als voordeel dat de bedrijfsopstallen verdwijnen en het financieel ook aantrekkelijk kan zijn om te beëindigen.

** Juridische en financiële consequenties?*

Er zijn geen juridische consequenties. De financiële consequentie is dat indien meer bedrijven via de aanpak Ruimte voor Ruimte gaan beëindigen het voor de provincie moeilijker wordt het nog openstaande bedrag van € 75 miljoen terug te verdienen.

Luchtwassers.

De provincie Noord-Brabant zet sterk in op luchtwassers. Dit gebeurt via ondersteuning onderzoek, subsidie voor de plaatsing, inzet voor de verbetering van de luchtwassers en versterken van de handhaving. In bijlage 4 is de huidige stand van zaken op een rij gezet.

12. Monitoren

Bestand veehouderijbedrijven

Het bestand veehouderijbedrijven is een database waarin de milieuvergunningen van de veehouderijbedrijven in Noord-Brabant zijn opgeslagen. Het bestand veehouderijbedrijven vormt de basis van twee rapportages. “Monitoring intensieve veehouderij” beschrijft de ontwikkeling van de economische omvang, fijnstof-, ammoniak-, en geuremissie in de zoneringen. “Rapportage Veehouderij” en Ammoniak, geurhinder en fijnstof beschrijft de gevolgen van het beleid dus wat is de ontwikkeling van de ammoniakdepositie op Natura 2000 gebieden zich en wat is de trend in het aantal geurgehinderde. Verschillende gegevens uit de rapportages vinden hun weg naar de barometer van het programma landelijk gebied. Voor goede monitoring is het van belang dat het BVB adequaat en actueel is. De inzet van gemeenten is hierbij cruciaal.

Naast berekeningen heeft de provincie ook twee meetnetten in de Peel. In Gemert-Bakel wordt de ammoniakconcentratie in de lucht gemeten rondom Natuurgebied de Stippelberg en de beide landbouwonwikkelingsgebieden in Gemert-Bakel. Bij LOG de Rips zijn i.s.m. VROM twee meetstation gebouwd die ammoniak en fijnstof meten, deze zijn onderdeel van het Landelijk Meetnet Luchtkwaliteit (LML).

De meetnetten meten de invloed van de ontwikkelingen in de LOG's en de toepassing van gecombineerde luchtwassers op de concentratie van fijnstof en ammoniak en leveren belangrijke informatie over de luchtkwaliteit in relatie met de volksgezondheid.

Vanuit RO is het gewenst om een monitoringssysteem op te gaan zetten om de veranderingen in vorm en afmeting van de bouwblokken te kunnen volgen. Een koppeling van dit systeem aan het BVB waarborgt een goed kunnen volgen van de ontwikkeling van zowel de ruimtelijke als de milieu exponent.

13. Handhaven

De Handhavingsamenwerking

2009

In het kader van de Brabantse handhavingsamenwerking is in 2009 het Project Luchtwassers 2009 uitgevoerd. Er zijn 47 veehouderijen in Brabant Noord en Zuidoost gecontroleerd. Hierbij zijn 63 luchtwassers gecontroleerd of deze waren geïnstalleerd overeenkomstig de vergunning en of ze goed werkten.

2010

In het Meerjarenprogramma Handhavingsamenwerking 2010 – 2012 is voor de komende jaren het project Veehouderij en luchtkwaliteit geprogrammeerd. Er wordt een gezamenlijk actieprogramma opgezet. De provincie is projectleider. Het SEPH zuidoost faciliteert. Inmiddels hebben circa 20 gemeenten aangegeven voornemens te zijn deel te nemen.

Doel van het project is om het naleefgedrag te verbeteren en daarmee de uitstoot van ammoniak, fijn stof en geur te verminderen. Aan bod komen hierbij de luchtwassers, de AmvB-Huisvesting, intrekkingen.

Handhaving door individuele partners

Gemeenten

Voor het merendeel van het toezicht en de handhaving in het kader van de Wet milieubeheer (Wm) zijn de gemeenten verantwoordelijk. Na de inwerkingtreding van de WABO worden de gemeenten voor de meeste veehouderijen ook het bevoegde gezag in het kader van de Natuurbeschermingswet (nu is dat nog de provincie).

In geval van ontoereikend toezicht kan de provincie, daar waar gemeenten het bevoegde gezag zijn, enkel actie ondernemen in de rol van tweede lijns toezichthouder/regisseur (artikel 18.3 van de Wm) of op informele basis.

Provincie

In het kader van de Wm is op dit moment de provincie het bevoegde gezag voor circa 40 veehouderijen, een fractie van het aantal intensieve veehouderijen. De meeste hiervan zijn grote bedrijven waar (afval)restproducten worden aangevoerd om verwerkt te worden tot veevoeder. De bedrijven worden 1 maal per jaar onderworpen aan een integrale controle.

In het kader van de Natuurbeschermingswet (Nb-wet) zijn in 2008 en 2009 circa 200 veehouderijen gecontroleerd of deze voldoen aan de verleende Nb-wetvergunning.

14. Bijlagen en gebruikte afkortingen:

Bijlagen:

1. Feiten;
2. Omvang aantal dierhouderijen in Brabant;
3. Melk- en geitenhouderij en i.v.;
4. Bouwblok omvang;
5. Tekening Respecteren bestaand bouwblok en Slot op de muur.
6. Regelingen en Wet- en regelgeving;
7. Voortgangsnotitie dossier luchtwassers bij intensieve veehouderijbedrijven.
8. Risico's op planschade
9. Rapportenlijst.

Gebruikte afkortingen:

I.V.	Intensieve Veehouderij
L.O.G.	Landbouwontwikkelingsgebied
N.G.E.	Nederlandse Grootte - Eenheid
W.A.V.	Wet Ammoniak en Veehouderij
G.H.S.	Groene Hoofd Structuur
L.O.P.	Landbouw Ontwikkelings Plan
I.L.G.	Investeringsbudget Landelijk Gebied
B.V.B.	Bestand Veehouderij Bedrijven
P.M.V.	Provinciale Milieuverordening
Wm	Wet Milieubeheer
L.E.I.	Landbouw Economisch Instituut
B.I.V.	Bedrijfsbeëindiging Intensieve Veehouderij
V.I.V.	Verplaatsingsregeling voor Intensieve Veehouderijbedrijven
B.I.O.	regeling Buitengebied in Ontwikkeling
R.B.V.	Regeling Beëindiging Veehouderijbedrijven

's-Hertogenbosch, 18 februari 2010,

Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant